

MAÜ
PRESS

Artuklu Humanities

Ölümden Uzak Bir Yer Romanında Aile

Mehmet Dinç | <https://orcid.org/0000-0002-2001-2936> | mehmetdinc@artuklu.edu.tr, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, Türkiye | ROR ID

Atıf: Dinç, M. (2026). “Ölümden Uzak Bir Yer Romanında Aile”. *Artuklu Humanities*, 20, 84-98. DOI: 10.46628/ahu.1821930

Öz

Ölümden Uzak Bir Yer romanı evlilik kurumunun doğasında gelişen sorumluluklar, paylaşımlar, tartışmalar, umutlar, sevinçler ve hüznler etrafında şekillenir. Çekirdek ailenin yalnızlığını, kalabalıklardan uzak yaşantısını ve zaman içindeki değişim-dönüşümünü konu edinir. Romanda ebeveyn olmanın yükümlülükleri, çocuk yetiştirmede karşılaşılan zorluklar ve endişeler gözler önüne serilir. Roman, bunun yanında çekirdek ailenin geniş aile ile olan etkileşimine, inanca, geleneklere yaklaşıma ve çocuk doğumuyla ilgili ritüellere yer verir. Çiftler arasında gündelik yaşamın zorluklarından kaynaklı inişler çıkışlar yaşansa da tartışmalar birbirlerine besledikleri sevginin güçlenmesiyle sonuçlanır. Eser bir bakıma olumlu aile örneği olarak da okunabilir. Ailesinin yaşamını idealize etmeye çalışan Ömür’ün mücadelesi, sol kolunun üst kısmında türeyen kötü huylu bir tümör yüzünden sekteye uğrar. Ölüm korkusu, hastalığı unutmaya çabasına, toplumdaki uzakta yaşama isteğine rağmen kötü sonuçlanır. Ömür yaşamını yitirir. Doğumundan yetişkinlik dönemine kadar geçen yaşamı, zaman atlamalarıyla okura sunulan Yusuf yurt dışına kaçar. Eşini kaybeden, oğlu yurt dışına giden Sait ise yaralı benliği ile baş başa kalır. Romanda geleneksellikten kopmayan çekirdek aile ilişkileri ve odağa alınan çocuğun yaşamı estetize edilir. Çekirdek ailenin de bir parçası olduğu ataerkil yaşam biçimi toplumsal aidiyetten kaynaklanır. Bu nedenle evli çiftler arasındaki ilişki erkeğin kadına üstünlük kurması şeklinde okunmaz. Aile içi sorumluluklar eşit, adil ve ortak kararlarla paylaşılır.

Anahtar Kelimeler: Roman, aile, kaygı, ritüeller, ölüm.

Makale Bilgileri											
Etik Beyan	Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.										
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme										
Geliş Tarihi	12.11.2025										
Kabul Tarihi	03.06.2026										
Yayın Tarihi	30.06.2026										
Benzerlik Taraması	Yapıldı-ithenticate.com										
Yapay Zekâ Beyanı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç ya da uygulama kullanılmamıştır. Makalenin tamamı yazar(lar) tarafından, bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelerine uygun biçimde üretilmiştir.										
Etik Kurul İzni	Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemesi nedeniyle etik kurul izni olmaksızın gerçekleştirilmiştir.										
Etik Bildirim	artukluhumanities@artuklu.edu.tr										
Yazar Katkıları	<table><tbody><tr><td>Araştırmanın Tasarımı</td><td>Yazar -1 (%100)</td></tr><tr><td>Veri Toplanması</td><td>Yazar -1 (%100)</td></tr><tr><td>Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama</td><td>Yazar -1 (%100)</td></tr><tr><td>Makalenin Yazımı</td><td>Yazar -1 (%100)</td></tr><tr><td>Metin Geliştirilmesi ve Tashihi</td><td>Yazar -1 (%100)</td></tr></tbody></table>	Araştırmanın Tasarımı	Yazar -1 (%100)	Veri Toplanması	Yazar -1 (%100)	Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama	Yazar -1 (%100)	Makalenin Yazımı	Yazar -1 (%100)	Metin Geliştirilmesi ve Tashihi	Yazar -1 (%100)
Araştırmanın Tasarımı	Yazar -1 (%100)										
Veri Toplanması	Yazar -1 (%100)										
Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama	Yazar -1 (%100)										
Makalenin Yazımı	Yazar -1 (%100)										
Metin Geliştirilmesi ve Tashihi	Yazar -1 (%100)										
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.										
Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.										
Dizinleme Bilgileri	Dergimiz; DOAJ, EBSCO, ERIH PLUS, Linguistic Bibliography, MLA, Ulrich’s Periodicals Directory ProQuest’te taranmaktadır.										

Family in the Novel *Ölümden Uzak Bir Yer*

Mehmet Dinç | <https://orcid.org/0000-0002-2001-2936> | mehmetdinc@artuklu.edu.tr, Mardin Artuklu University, Mardin, Türkiye | ROR ID

Atf: Dinç, M. (2026). “Ölümden Uzak Bir Yer Romanında Aile”. *Artuklu Humanities*, 20, 84-98. DOI: 10.46628/ahu.1821930

Abstract

The novel *Ölümden Uzak Bir Yer* (A Place Far from Death) is structured around the responsibilities, shared experiences, conflicts, hopes, joys, and sorrows that emerge within the institution of marriage. It explores the solitude of the nuclear family, its life away from crowds, and its transformation over time. The novel brings to light the burdens of parenthood, the challenges and anxieties of raising children. Alongside this, it addresses the interaction between the nuclear and extended family, attitudes towards faith and traditions, and rituals related to childbirth. Although the couple experiences ups and downs in daily life, their arguments ultimately reinforce the love they share. In this respect, the work may also be read as a portrayal of a positive family model. Ömür's struggle to idealize her family life is disrupted by the emergence of a malignant tumor on her upper left arm. Despite her efforts to forget her illness and withdraw from society, the fear of death culminates in a tragic outcome—Ömür passes away. Yusuf, whose life—from birth to adulthood—is presented to the reader through flashbacks, flees abroad. After losing his wife and seeing his son leave the country, Sait is left alone with his wounded self. The novel aestheticizes the life of the child as the focal point within traditional nuclear family relations. The patriarchal way of life, of which the nuclear family is a part, derives from a sense of social belonging. However, the relationship between the married couple is not portrayed as male dominance over the female. Rather, familial responsibilities are shared equally, fairly, and through mutual decision-making.

Keywords: Novel, family, anxiety, rituals, death.

Article Information											
<i>Ethical Statement</i>	It is hereby declared that all scientific and ethical principles were observed during the preparation of the study, and that all referenced works have been properly cited in the bibliography										
<i>Reviewers</i>	Two external reviewers / Double-blind										
<i>Date of Submission</i>	12.11.2025										
<i>Date of Acceptance</i>	03.06.2026										
<i>Date of Publication</i>	30.06.2026										
<i>Plagiarism Checks</i>	Done-ithenticate.com										
<i>AI Disclosure</i>	No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. The entire article was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.										
<i>Ethics Committee Approval</i>	Since this study did not require approval from an ethics committee, it was conducted without such approval.										
<i>Complaints</i>	artukluhumanities@artuklu.edu.tr										
<i>Author Contributions</i>	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Conceptualization</td> <td>Author-1 (%100)</td> </tr> <tr> <td>Data Curation</td> <td>Author-1 (%100)</td> </tr> <tr> <td>Investigation - Analysis - Validation</td> <td>Author-1 (%100)</td> </tr> <tr> <td>Writing</td> <td>Author-1 (%100)</td> </tr> <tr> <td>Writing – Review & Editing</td> <td>Author-1 (%100)</td> </tr> </tbody> </table>	Conceptualization	Author-1 (%100)	Data Curation	Author-1 (%100)	Investigation - Analysis - Validation	Author-1 (%100)	Writing	Author-1 (%100)	Writing – Review & Editing	Author-1 (%100)
Conceptualization	Author-1 (%100)										
Data Curation	Author-1 (%100)										
Investigation - Analysis - Validation	Author-1 (%100)										
Writing	Author-1 (%100)										
Writing – Review & Editing	Author-1 (%100)										
<i>Conflict of Interest</i>	No conflict of interest declared.										
<i>License</i>	The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.										
<i>Indexing Information</i>	The journal is indexed in DOAJ, EBSCO, ERIH PLUS, Linguistic Bibliography, MLA, Ulrich's Periodicals Directory ProQuest.										

Giriş

Aile toplumun en küçük yapı taşıdır. “Biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, toplumsal birimdir (Sayın, 1990, s. 2). Çekirdek aile, kan bağıyla ilişkili olduğu geniş aile ile birlikte kalabalık bir şahıs halkası oluşturur. Çekirdek ailenin yaşantısında, geniş aileyle etkileşimi belirgin olduğu kadar toplumun algısı, yaşanan yer ve dönemler de etkilidir. Mekânın kırsal, kent, coğrafya ya da ülke olarak değişkenlik göstermesi ailenin toplum ile ilişkisini belirlemede önemli bir etki oluşturur. Bunun yanında gelenek, görenek, inanç ve dönemin siyasal konjonktürü de aile içi/dışı yaklaşımları belirleyen diğer faktörlerdir.

Türk edebiyatına bakıldığında aile üzerine yazılan eserler Tanzimat Fermanı’nın yenileşme hareketiyle birlikte belirgin bir şekilde dikkat çekmeye başlar. Bu dönemde geniş aileler söz konusu olduğu için roman/hikâyelerin şahıs kadrosu ve fonksiyonları bu gerçekliğe göre düzenlenir. Tanzimat’ın birinci ve ikinci nesil yazarlarının aile konulu eserlerinin temaları incelendiğinde aşk, kıskanma, aldatma, hastalık, ailede ölüm, eşler arasındaki ilişkiler, eş seçimi, evlenilecek kişide aranan özellikler, ailede yardımcı personeller gibi konuları işledikleri görülür. Tanzimat Dönemi edebî eserleri genel anlamda “evlenme usulü, kadına karşı tutum, cariyelik kurumu gibi toplumsal sorunların” (Moran, 2003, s. 19) etrafında şekillenir.

Serveti Fünun dönemine gelindiğinde ise aileye bakış açısı değişir. Biraz daha modern, Batılılaşmış, salon toplantılarında bir araya gelebilen aileler dikkat çeker. Bu dönemin bir başka özelliği ise kadınların sosyal ortamlarda varlık göstermeleridir. Bir bakıma özgür birey imajının ön plana çıktığı dönemin evlilik temalı eserlerinde aldatma, boşanma ve karı koca arasındaki etkileşimler dikkati çeker. “Bu dönem hikâyelerindeki karakterlerden evlilikte aradığı mutluluğu bulamayan hayâlperver, mutsuz ve kıskanç kadınlar; hasta çocuklar ve onlara üzülen anne-babalar diğer dönemlere nazaran daha fazladır” (Uğurlu, 2020, s. 221).

Fecr-i Âtî Edebî Topluluğu dönemi yazarlarının eserlerindeki muhteva genel itibarıyla Serveti Fünun dönemi romanların içerikleri ile örtüşmektedir. Romanlara tematik açıdan bakıldığında aile ilişkilerine yaklaşımda benzer bakış açıları görülmektedir. Her iki dönemde de geniş aile yapısı terk edilerek çekirdek ailenin karşılaştığı sorunlar ele alınır. Bu dönemin eserlerinde geniş ailenin çekirdek aile üzerindeki etkisi azalır.

Milli Edebiyat Hareketi’nde ise aile ilişkilerine yaklaşım, önceki dönemlere göre biraz daha farklılaşır. Kurmaca eserlerde, dönemselsel bağlamda yaşanan savaşların ve insan psikolojisinin aileler üzerindeki etkileri işlenir. Parçalanmış aileler ve bu durumun aile bireyelerine yansımaları gerçekçi bir bakış açısıyla anlatılır. Böylece taşradaki aile yaşantıları da edebiyatın konusu olur. Eşlerin boş zamanlarını birlikte değerlendirmeleri, evlenme, boşanma ve miras konuları işlenir. Milli Edebiyat Dönemi’ndeki bazı eserlerde Batı tarzı yaşamın eleştirisi de yapılır. Bu dönemin eserlerinde işlenen evliliklerde etnik ve inançsal özellikler ön plana çıkar. “Millî Edebiyat döneminin hikâyecilerinden Ömer Seyfettin, evliliği din ve milliyet çerçevesinde değerlendirir” (Daşcıoğlu ve Koç, 2009, s.844).

Dönemin yazarlarından Ziya Gökalp da aile konularında Ömer Seyfettin’e yakın fikirler öne sürer. Eğitilmiş kadının ailenin kalkınmasına yardımcı olacağını dile getirir. “Aile cemiyeti millî cemiyetin temelidir. Aile ne kadar kuvvetli olursa millet de o kadar kudretli olur. Aileyi kadın yapar, o halde millet de kadının bir eseri demektir. Bizde kadınlar iyi tahsil görmedikleri için aile yükselemiyor. Aile yükselemeyince millet de geri kalıyor. O halde, terakkinin başı kadın terbiyesidir, kızların iyi yetişmesidir” (Gökalp, 1965, s. 415). Millî Edebiyat Hareketi edebiyat dönemi fikirlerine bakıldığında evliliklere kadın üzerinden bakılır. Kadının eğitilmiş olması ve aileyi iyi yetiştirmesi devletin ve milletin yükselmesi ile ilişkilendirilir.

Cumhuriyet Dönemi’ne gelindiğinde ise kadının miras ve seçme seçilme hakkını elde etmesi, aile kurmada etkisini gösterir. Böylece o zamana kadar olagelmış evlilik kurumunun kuralları sorgulanmaya

başlanır. Özellikle kadın yazarların eserlerinde cinsiyet eşitliği bağlamında görev, sorumluluk ve yaklaşım açısından roller yeniden güncellenir. Kadınların da erkekler gibi eş seçme hakkına sahip olmaları gerektiği fikri gelişir. Ev ile ilgili sorumluluklar cinsiyetçi bir tutumdan ziyade yükü paylaşma açısından bölüştürülür. Cumhuriyet Dönemi edebiyatı ataerkil bir yaşamın sınırları içinde yapılırsa da toplumsal/evlilik alanında adil bir paylaşım istenir. “Başlangıçta erkek yazarlar tarafından dile getirilen kadın sorunları neresinden bakılırsa bakılsın yine de erkeksi bir nitelik taşımaktaydı. Fakat kadın yazarlar bu katı kabuğu çatlatarak kendi sorunlarını erkek egemen dille fakat feminen/kadınınsı bir duyarlılıkla dile getirmeye çalıştılar” (Kolcu, 2009, s. 19).

Tanzimat’tan Cumhuriyet’e gelinceye değin oluşan kadın yazar birikimini arkasına alan kadın yazarlar, daha özgür ve cesur konuları eserlerine taşırlar. Böylece eserlerinin temalarında kadının ve dolayısıyla evliliğin geleneksel yapısında köklü değişimleri işlerler. “Evlilik meselesiyle birlikte toplumsal hayata dair konularda ideal bir kadının nasıl olacağı, toplumsal hayatın kadına biçtiği rollerin belirlenmesi, kadın-erkek ilişkisi, çalışma hayatında kadının yer alması ve söz söyleme hakkının olması gibi konularda kalemleriyle yeni kadın tipini inşa etmeye çalışmışlardır” (Acar, 2023, s. 3).

Cumhuriyet sonrası dönemlerde köy edebiyatı adı verilen tematik yaklaşımlar taşradaki evlilik kurumunu ve kadına bakış açısını gözler önüne serer. Köy estitülerinde görev alan öğretmenlerin başlattığı akım, feodal ve inançsal bağlamda kadın ve aile meselelerini objektif bir şekilde vermeye çalışmıştır. “Bireyler aile yapısını karakterize eden ataerkil işleyişin katı kuralları içindedir. Bu aile yapısı içinde kadın özellikle itilmekte, geri bir konumda kalmaktadır. Birden fazla kadınla evlilik çok yerde hâlâ yürürlüktedir: Kadının aile ve çevre için statüsü, doğurduğu erkek çocukların sayısındaki artışla doğru orantılıdır” (Çankaya, 2013 s. 61). Köy edebiyatı yazarları evliliklere kadın bağlamında yaklaşarak problemleri gördükleri konuları romanlara taşımışlardır.

1950’li yıllara gelindiğinde ise kadın yazarların romanlarında evlilikler, ataerkil düzen üzerinden eleştirilir. “Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki kadın yazarlara nazaran yaşanan hayattan ve dönemden memnuniyetsizlik göze çarpar. Bu yazarlarda kadının ev içlerinde yaşadığı sıkıntılar, çalışan kadının, yalnız kadının yaşadığı zorluklar, evlilikte kadın ve erkeğin yabancılaşması, kadın hakları ve cinsellik konularının işlendiği görülür” (Karaca, 2021, s. 71). Bu eserlerdeki aile kurumlarında, ataerkil düzenin kurallarıyla yaşayan kadınlara biçilen roller eleştirilir. Bu dönemden sonra aile, sarsılmaz bir kurum değildir. Çatışmaların, çözümlerin ve dönüşümlerin merkezinde yer alan bir yapıdır. Aile içinde olumlu/olumsuz yaşanan her türlü yaklaşım olağan karşılanır.

1980 sonrası dönemin edebiyatı ise yavaş yavaş estetik meselelere döner. Bireyin iç dünyası ve varoluşsal arayışlar aileyi de içine alır. Romanlar artık geleneksel aile yapısına odaklanmaz; evlilik ilişkisi içinde yabancılaşan, yalnızlaşan, bireyi derinlemesine irdeleme yoluna gider. “Özellikle kadın açısından bir kırılma noktası olan seksenli yılların romanlarında kadın farklı bir imajla karşımıza çıkar. Kadının aşk, eğitim, aile, cinsellik vb. pek çok konudaki tavrı değişmiş yabancılaşma, özgürlük, intihar gibi yeni temalar sık sık işlenmiştir” (Karaca, 2021, s. 67).

Bununla birlikte sanatın konusu hâline gelen aile içi ilişkiler, öğretici, eğitici ya da eleştirel olmaktan ziyade sanatsal alandaki işleviyle dikkate sunulur. Kurgu düzenlenirken en uygun anlatım tekniklerini kullanarak okurda ilgi uyandırma gayesi ön plana çıkarılır.

Günümüze geldiğinde ise gerçekçi yazarlar toplumsal kabulleri göz ardı etmez. Fakat bu kabullerle birlikte anlatma eylemini estetik kaygılarla yaparlar. “Yazar estetik kaygıları, yaratıcı gücü sayesinde gerçeği değiştirip kurmacaya dönüştürerek onu farklı bir gerçeklik katmanında sunar” (Mengi, 2012, s. 137). Dolayısıyla yazar eserinin başarılı olması için sanatın araçlarını etkili biçimde kullanmaya çalışır. Yazarın konuyu anlatma biçimi eserin sanatsal değerini çoğaltır ya da azaltır.

Bu durum günümüz aile konularının kurmaca dünyasına taşınmasında da önemli bir faktöre dönüşür. Metnin gerçekçi yönünün yanında estetik değeri yaşananları tanıdık, okunabilir ve sonradan hatırlanabilir hâle getirir. Bu nedenle bu tür eserler çoğu kez kurgulanmış bir aile değil, gerçek ailenin kurgusal alana

taşınması izlenimi verir. Çekirdek ailenin arasındaki ilişkiler, olaylar ve duygusal geçişler sanatsallaştırılmış bir sıradanlıkla aktarılır. Bu nedenle gerçeğin paralelinde sürüp giden kurmaca dünyasında da bu doğallığın parçası olan toplumsal değerlerin, aile kurumunun kuralları ve geniş aile ile etkileşimi göz ardı edilmez.

Son zamanlarda çekirdek aile ve çevreyle etkileşimini dikkate sunarak eser üreten yazarlardan biri de Kerem Eksen'dir. Yazarın *Ölümden Uzak Bir Yer* adlı romanındaki olaylar çekirdek ailenin ve toplumun geleneksel yaşantısını özümseyen bir çerçevede gelişir.

Romanın şahıs kadrosu genel olarak aile bağlarına sahip insanlardan oluşur. Ömür, Ömür'ün annesi, babası, kardeşi, teyzesi, Sait, Sait'in iki ağabeyi, yengesi, üvey ablası ve sonradan doğacak Yusuf romana dâhil olurlar. Böylece eser aile içi/arası bir roman olarak okuma imkânı sunar.

Olayların merkezinde olan şahıslar Ömür ve Sait çiftidir. Olaylar ikisinin etrafında gelişir. Bu nedenle romanın diğer şahıslarının fonksiyonlarına bakıldığında bir kısmı yardımcı şahıs işlevi görürler. "Bu kişiler olayın ya da dekorun tamamlanmasında kendilerine ihtiyaç duyulan ve zaman zaman ortaya çıkan yardımcı unsurlardır" (Çetin, 2003, s. 205). Yine anlatının bazı yerlerinde fon karakterlere rastlanır. "Fon karakter, romanda en az derinliğe sahip kişi ya da kişiler grubundadır. Bunlar roman bünyesinde yapının işlenmesine yardımcı olacak niteliktedir" (Korkmaz, 1997, s. 300). *Ölümden Uzak Bir Yer* romanında görülen fon karakterler ortamın belirginleştirilmesine yardımcı olurlar.

Roman çekirdek aile ve çekirdek ailenin toplumsal değerlerle etkileşimi bağlamında incelendiğinde aşağıdaki yaklaşımları sunmaktadır:

1. Çekirdek ailede kadın-erkek ilişkisi

Ölümden Uzak Bir Yer romanı kurgulanmış bir aileden ziyade, zaman içinde roman kurgusuna taşınmış bir aile izlenimi verir. Bu durum eserin fazlasıyla gerçekçi görünmesini sağlar. Roman, tüm zamanlarını birbirleriyle geçiren, dış dünya ile pek etkileşim içinde olmayan evli çift Ömür ve Sait'i merkeze alır. Bu nedenle yer yer "evlilik ve kan bağına, başka deyişle karı-koca, ana-baba çocuklar, kardeşler vb. arasındaki ilişkilere dayalı olan geniş aileyle" (Ozankaya, 1975, s. 11) etkileşim yaşansa da olaylar çekirdek aile etrafında şekillenir.

Romanda başkışı "bir romanı, yapıyı oluşturan bütün unsurların merkezi konumunda bulunan kişi" (Stevick, 1988, s. 144) Sait olsa da, Ömür de en az Sait kadar önemli bir işlev yüklenir. Hüznüleri, mutlulukları, çocuklarına düşkünlükleri ve geleceğe dair planlamaları ortak bir mücadele alanına dönüşür. Genellikle kapalı mekânlarda geçen romanın genişlemesi bilinç akımı, iç konuşma, geriye dönüş, dış diyalog ve nadir de olsa dış çevre ile etkileşim şeklinde gerçekleşir.

Ömür ve Sait birbirini bütünleyen bir çifttir; biri konuşurken öteki dinler. Biri uyurken öteki onu izler. Dolayısıyla dışsal çevredeki zorunlu durumlar dışında kalan tüm zamanlarını birlikte geçirirler. Ömür ve Sait'in çekirdek aileden başlayarak bir bütünün parçasına dönüşen ilişkilerinin etki alanı geniş aileyi de etkiler. Böylece roman, sonradan anlatıya girip çıkan şahısların fonksiyonları yardımıyla ilgi uyandıran bir yapıya dönüşür.

Anlatı her defasında dönüp dolaşıp Ömür ve Sait'in yaşantısını, ev içi hâllerini, gelişimlerini ve ebeveyn olma heyecanlarını anlatır. Ömür ve Sait henüz hayatlarının ve mesleklerinin başındadırlar. İkisi de öğretmenlik mesleğini icra ederler. Sevgiyle birlikte saygı duyulacak bir evlilik ilişkisi yaşarlar. "Evlilik iki insan arasında yeni bir ilişki kuran resmi bir damga ya da onaylamadır" (Krich, 2005, s. 21).

Çiftler, dış dünyanın eğlencelerine, zevklerine ve hayallerine uzak, içlerine kapanık bir yaşam sürerler. Bu durumun yansımaları olarak birlikte yaşama kararlılıkları her geçen gün güçlenir. Anlaşamadıkları bazı konulardan ya da yaşamın risklerinden kaynaklı zorlukların üstesinden gelmeyi her defasında başarırlar. Evlilikleri zaman aldıkça tartışmaların neresinde susacaklarını, fikirlerin olgunlaşacağını ve tekrar birbirlerine ne zaman döneceklerini öğrenirler. "Bir tencere dolaptan çıkıp ocağın üstüne konacak. Ömür ve Sait sayesinde olacak bunlar, evin iki sakini içinde yüzdükleri suyu bulandırmadan, telaşsız ve ağır hareketlerle mümkün mertebe konuşmadan bir gün daha geçirecekler" (Eksen, 2024, s. 12). Aralarındaki uyum günlük yaşam içinde değişen şartlara göre davranmaları ve zaman içinde birbirlerine uygun olarak değişmelerinden kaynaklanır.

Ömür ve Sait çiftinin arasındaki iletişim gündelik yaşamda olup bitenler ya da ortak tanıdıklarının durumları ile ilgili sohbetlere doğru açılır. “Gündelik hayatın sürekliliği belli bir zemin üzerinde kurulmuş olan hayatın sürüp gitmesi, ikametgâh ya da evdeki hayatın akışıdır” (Lefebvre, 2013, s. 47). Bu nedenle evliliklerinin akışkan bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir.

Aralarındaki dürüstlük, içtenlik ve paylaşım, hayatlarındaki insanların ortak tanıdık olmalarını sağlar. “Bireyler sadece fiziksel olarak aynı çatı altında birleşmezler. Geçmiş yaşantıları ve sahip oldukları değerler ile birliktelik oluştururlar” (Tekin Çatal ve Kalkan, 2019, s.180).

Sohbetlerinin bir kısmı gündelik yaşamı içerirken, bir kısmı etraflarındaki insanların başlarından geçenlerle ilgilidir. “Kahvaltı boyunca Ömür’le gündelik konuşmalara dalıyorlar, okul dedikoduları, Ömür’ün kardeşi Nihan, yeni Buzdolabı, kış tatili...” (Eksen, 2024, s. 13). Sait ve Ömür’ün yaşamındaki gündelik hayatın yansımaları, kurgunun bir parçası hâline geldiğinde sıradanlığın ötesinde ilgi uyandırır.

Ömür ve Sait çiftinin merkeze alındığı romanın satır aralarında ataerkil düzenin yansımaları görünür. Fakat onların ilişki tarzına dair okumalardan anlaşılacağı üzere aralarındaki ataerkil düzen, erkeğin kadına üstünlük kurmasından ziyade toplumsal ilişki ağlarından kaynaklanmaktadır. Dışarıdaki işleri çoğu kez Sait yapar. Ev işleri de Ömür’ün sorumluluğundadır. “Akşam Ömür’ün kızarttığı pirzoların başına oturduğunda...” (Eksen, 2024, s. 16).

Toplumsal aidiyetleri yadsımayan çiftin önemli gündemlerinden biri de çocuk sahibi olmaktır. Uzun bir süre doğal yollarla çocuk sahibi olmayı beklerler. Fakat Ömür, kocasının istediği müjdeli haberi bir türlü veremez. Sait’in tıbbın ileri imkânlarından yararlanma önerisini ise sinir bozucu bulur. Eşinin çocuk yapma ısrarıyla kendisine yaklaşmasına içerlenir. “Ömür şaşırıyor. Nereden çıktı şimdi bu? Dur bakalım Sait, seneye bakacağız dedik ya, şu tayin işi belli olsun, hem belki kendiliğinden- bir yıl, iki yıl, böyle böyle beş yılı doldurduk Ömür” (Eksen, 2024, s. 13).

Sait, Ömür’ün çocuk yapma konusundaki itirazlarına karşı agresif davranır. Bu tür davranışlar, aralarındaki anlaşmazlığın belirginleşmesine yol açar. Bundan dolayı ses tonları karşılıklı olarak yükselir. Sait’in kızgın hâli Ömür’ün öfkesini üzerine çeker. “Ömür bu ısrar karşısında şaşırıyor: Ne oluyor Sait, sabah sabah böyle koca koca laflar?” (Eksen, 2024, s.13). Ömür, Sait’in beklenmedik tavrı karşısında öfkekeye kapılır. Fakat bu durum uzun sürmez. Aralarındaki sevgi, birbirlerine besledikleri güçlü aidiyet duygusu kısa sürede yaşananları bağışlanabilir kılar. “Neyse ki çok geçmeden sakinleşiyorlar. Kalkmış yürürken Sait kolunu Ömür’ün omuzuna atıp sıkı sıkı sarılıyor” (Eksen, 2024, s. 14). Böylece aralarındaki duygusal bağ her defasında çatışmaların üstesinden gelmede temel unsura dönüşür. Evliliklerinde inişler, çıkışlar yaşansa da çatışmayı derinleştiren değil, birbirlerini anlayacak bir dil kurarlar. “İyi bir iletişim aile içindeki anlaşmazlıkların kolayca çözülmesi için en önemli faktördür” (Zastrow ve Ashman, 2014, s. 242). Bu bağlamda, Sait ve Ömür’ün ilişkisi, üzerinde anlaşılmayan konuların yapıcı bir iletişimle aşılabileceğini gösteren bir örnek sunar.

Ömür ve Sait çiftinin tertipli olmalarına, hayata karşı sorumluluklarını yerine getirmelerine rağmen hayat onlara cömert davranmaz. Ömür, sol kolunun üst kısmındaki benin büyüdüğünü fark eder. Böylece daha önce yaşadığı rahatsızlığın ortadan kalkmadığını anlar. Soluğu doktora alırlar. “Doktorun bakışları ve sözleri pek iç açıcı değil: İyi görünmüyor, üstelik memeye ve lenflere çok yakın, buna acilen bakmamız lazım- hızla biyopsi yapılıyor” (Eksen, 2024, s. 31).

Bu durumu anne, baba ve kardeşlerle paylaşmazlar. Onların arasında bir konu olarak kalır. Kısa bir süre sonra biyopsi sonucu çıkar. Hastalık habistir. Doktor, Ömür’e bir an önce tedavi olmasını önerir. Ömür, doktorun telkinlerini dikkate almaz. Bunun yerine başka bir hastaneye, başka bir doktora giderler. “Sol kolun eklem yerindeki büyük ben dâhil, vücuttaki bütün lekeleri tek tek inceliyor kadın, her şey yolunda, diyor sonunda, altı ay sonra görüşelim” (Eksen, 2024, s. 43). Doktorun hastalığı pek önemsemeyen tavrı, Ömür’ün ruhunu sağaltır.

Ömür ve Sait, doktorun iç açıcı açıklamalarına rağmen sanki gerçek onlardan saklanmış gibi, giderek birbirlerine bağımlı hâle gelirler. Asgari ihtiyaçların dışında birbirlerinden ayrı düşmezler. Geleneksel ilişkilere ayırdıkları “zorunlu” zamanların dışında başta geniş aile olmak üzere herkesten uzak

yaşamayı tercih ederler. En fazla zaman geçirdikleri mekân ise evdir. “Türk romanında da ev nesnel bir varlık olmanın ötesinde farklı boyutlarla yer almıştır. Kimi zaman sığınılan bir yuva kimi zaman da realiteden koparak hayal dünyasına dalışı simgeler” (Karaca, 2013, s.1818). Ömür Sait çiftinin davranışları giderek ev içi yaşam biçimine göre dönüşüm gösterir. Bu nedenle dış dünya ile etkileşime girdiklerinde kendilerini tekinsiz bir ortamda hissederler. “Evden uzaklaşıyor olmak tuhafına gidiyor, o malum hadiseden bu yana iyi ve eve kapanmışlar, dışarıda nasıl yaşanır bilmiyorlar” (Eksen, 2024, s. 43).

Kendi dünyalarına çekilerek, Ömür’ün hastalığını ölüme ve zamana unutturmak isterler. Bu durum giderek birbirlerine alışmalarına neden olur. Yaşamlarındaki iç içelik, birbirlerinden ayrı yaşayamama bağımlı da güçlendirir. Sait çoğu kez işe gitmek yerine evde kalmayı ister. Bazen yaşadığı küçük sağlık sorunları umarını gerçekleştirmesine yardım eder. Okulların açıldığı ikinci hafta grip olur. “Pek üzülmiyorum buna, bahaneyle okula bir iki gün ara vermiş olacak” (Eksen, 2024, s. 45). Raporlu olduğu iki gün boyunca tüm zamanını oğlu ve eşiyile birlikte geçirir. Sait, Ömür’e takılmaktan, Yusuf’la oynamaktan mutluluk duyar.

2. Çekirdek aile - çocuk ilişkisi

Evlü çiftlerin çocuk sahibi olmaları toplumsal kabul açısından önemli bir faktördür. Çocuk sahibi olmayan aileler bu nedenle kendilerini çevrenin psikolojik baskısı altında hissederler. Ömür ve Sait çifti de bu baskıyı içten içe yaşasalar da bir süre sonra talih yüzlerine güler. Ömür doğal yollarla gebe kalır. Gezintiye çıktıkları bir günde Sait’e müjdeli haberi verir. “Tam üç hafta sonra her şey apaçık ortada: Yaptığı test pozitif. Sait büyük haberi bir pazar öğleden sonra Gürle taraflarında manzaraya karşı otururken alıyor” (Eksen, 2024, s. 15). Sait’in içi içine sığmaz. Coşkulu bir sevinç anı yaşar. Eşini ne kadar çok sevdiğini bir kez daha anlamış olur. “Evlilik hayatında iniş ve çıkışlar olsa da hayat arkadaşlığı olan evliliği mutlu bir aile olarak iletirmek son derece önemlidir” (Aydn, 2024, s. 11).

Sait’teki baba olma arzusu klasik aile yapısıyla benzer. Böylece toplumun ondan beklentisini yerine getirmenin huzurunu yaşar. “Özellikle ataerkil toplumlarda çocuk sahibi olmak, erkeğin toplumda statü alıp kendini kabul ettirmesi için olmazsa olmaz bir olgudur. Aile kurmanın temeli de çocuk sahibi olma isteğidir. Bu isteğine çeşitli nedenlerle ulaşamayan bireyler toplum baskısına uğrarlar” (Gedik, 2019, s. 37).

Ömür’ün gebe kalması aralarındaki düşünsel ve fiziksel birlikteliğin güçlenmesine katkı sağlar. Zorunlu durumlar hariç tüm zamanlarını birlikte ve genellikle evde geçirirler. Hafta sonları dahi hemen hemen hiç dışarı çıkmazlar. Bazen konuşulacak gündelik konu bulamamaktan kaynaklı kapıldıkları uzun soluklu suskunluklar birbirlerine besledikleri kabullenişlerin büyümesine dönüşür. Sessizliği dinlemekten yorulduklarında ise çoğu kez uyumayı tercih ederler.

Ömür’ün gebeliği sekizinci ayı devirirken doğum sancıları başlar. Apar topar hastaneye kaldırılır. Uzun bir bekleyişin ardından doğum gerçekleşir. Doğumla birlikte geleneksel aile kültürünün başka iz düşümleri gözler önüne serilir. Yakın bir şehirde oturan Ömür’ün anne ve babası soluğu hastanede alırlar. “Koridorda kayınvalidesiyle kayın pederini buluyor Sait, Nihan’dan almışlar haberi, gece gece Balıkesir’den kalkıp gelmişler” (Eksen, 2024, s. 19). Ömür’ün anne ve babası doğumun yükünü bir süreliğine de olsa paylaşmak için yatıya kalırlar.

Adını Yusuf koydukları bebeğe dedesinin ismi Necdet de eklenir. “Yusuf’un önüne konan Necdet-büyük dedenin ismi- gönülleri okşamaya yetiyor” (Eksen, 2024, s. 20). Sait ve Ömür aile büyüğünün ismini ekleyerek geleneksel yaşamın duyarlılığını yerine getirmiş olurlar. “Yeni doğan bebeğe aile büyüğünün ismi verilerek en az iki isim bir arada kullanılır. İki adın bir arada olması, çocuğun geleceği için önemli bir gelenektir” (Şen, 2010, s. 157).

Ömür’ün lohusa dönemi huzursuz geçer. Olup olmadık yerde çevredekilere çatar. Paylamalarından nasibini alanlardan biri de annesi olur. “Anne kafan hiç mi çalışmıyor, o biberon mu dedim ben? Annesi ağlamaklı, Sait’in karşısındaki koltuğa yığılıyor” (Eksen, 2024, s. 20). Ne yapılması gerektiği hakkında zit görüşleri olsa da Ömür’ü anlar, empati kurabilirler.

Ömür ve Sait çifti, çocukları için geleneksel ritüeller neyi gerektiriyorsa yerine getirirler. Bunlardan biri de isim koyma törenidir. “İsim koyma töreni için Afyon’dan büyük amca geliyor” (s. 21). Çocuğun kulağına ezan okuduktan sonra Yusuf diye üç kez seslenir. Müslüman toplumlarda “İsim verme ritüelinde yeni doğan bir bebeğin kulağına, genellikle ezan vakitlerinde üç kez ismi ile seslenilir ve ezan okunur” (Koçer, 2024, s. 445).

Birkaç gün içinde kayınpeder ve kaynana memlekete dönerler. Böylece Sait, Ömür ve Yusuf başa kalırlar. Yeni hayatın huzurlu günleri için biraz daha beklemeleri gerekir. Sürekli ağlayan Yusuf’un durumu ebeveynlerini üzdüğü kadar tatsız, tuzsuz bir yaşam sürmelerine neden olur. Çocuklarının uyumamasından dolayı sürekli gergin ve uykusuz kalırlar. Bu durum işlerine de yansır. Sait kendini okula veremez. Coğrafya dersinde anlattığı konuların çoğunu karıştırır.

Bebek bakıcılığı çoğu kez sınırlarının yükselmesine neden olur. Sait bebeğin üstü başıyla ilgilenirken her defasında bir şeyleri beceremez ya da unuttur. Böylece, Ömür’ün öfkelerini üzerine çeker. “Ömür hışımla odaya dalıyor, insanı hasta edersin sen, bırak şunu, deyip tulumu elinden alıyor, git, kaybol, bir şey istemiyorum senden” (Eksen, 2024, s. 22). Sait böyle durumlarda sessizliğini koruyarak kabuğuna çekilir.

Sait’in suskunluğu, bir süre sonra Ömür’ü mantıklı düşünmeye sürükler. Böylece öfkesi saman alevi gibi parlayıp söner. Kapıldıkları bir anlık öfke, sevgiden kaynaklı sitemin dışı vurumu olarak kalır. Seyrek olarak tekrarlanan bu durumlar ortak yaşamlarının doğasına karışır. Böylece, Ömür ve Sait’in, birlikte yaşamda ısrar etmeleri her defasında söze gerek kalmadan bağışlanmayı sağlar. Birbirine tahammül eden, birbirlerine muhtaç olan ve paylaşımcı ruhu ortaya koyan bir beraberlik yaşarlar. Aile olmanın bilinciyle karşılaştıkları olumsuzlukların üstesinden gelmek için kenetlenirler.

Fakat Ömür’ün ruh hâli bir türlü normalleşmez. Depresif davranışlarda bulunmaya devam eder. “Depresyon büyük çoğunlukla gebelik, doğum, lohusalık gibi doğurganlık süreçlerini içine alan 18-44 yaş aralığındaki kadınlarda görülür” (Çalık ve Aktaş, 2011, s. 143).

Annesi, babası, kız kardeşi ve eşine rağmen kendini yalnız hisseder. Davranışlarının sertliği içinden geçtiği sürecin ağırlığından kaynaklıdır. “Hepiniz gidin bari ya, annemler kaçtı, Nihan cehennem dibinde, eh, Sait Efendi de gücünce çeksin kapıyı çıksın, ne güzel hayat” (Eksen, 2024, s. 24).

Ömür’den çevreye yansıyan gerginlik bebeğin yaşamının düzene girmesiyle son bulur. Yusuf’un ağlamaları azalır. Bu duruma bağlı olarak Ömür ve Sait’in uykuları düzene girer. Huzursuz, öfkeli ve yorgun günler geride kalır.

Yusuf’un sağlığı düzeldiğinde ve dünyaya alıştığında, eş, dost ve komşuların yarıda bıraktıkları ziyaretler yeniden başlar. Konuklar, bebeğe şans, baht ve sağlıklı bir yaşam dilemek için gelirler. “Birkaç öğretmen arkadaş, üst komşular, alt komşular, yan komşular, bir yarım altın, birkaç tulum, önlük, zıbn” (Eksen, 2024, s. 25). Yusuf, kırkını doldurmayıncaya kadar dışarıya çıkarılmaz. Süre dolduğunda tulumuna nazar boncuğu ilâştirilerek dışarı çıkarılır.

Ömür ve Sait’in dönüp dolaştıkları yer her defasında kendi dünyaları olur. Üç kişilik dünyalarının ilgi odağı çocuklarıdır. Yusuf’un her davranışı, duygu gelişimi ya da tepkisi büyülmüş bir gösteriymiş gibi heyecanla karşılanır. “Bebeğin bir şeyleri eline alıp merakla inceleyişi, seslere dönüp bakışı, ara ara neşeli çığlıklar atışı, hepsi büyük bir zevk veriyor” (Eksen, 2024, s. 29).

Yusuf dört yaşına geldiğinde, Ömür ikinci kez gebe kalır. “Hayırlı olsun, diyor doktor, minik bir kardeş, şimdilik iyi görünüyor” (Eksen, 2024, s. 72). İkinci gebelikle birlikte evliliklerinde bir tazelenme yaşanır. Sait, Ömür’ün yüzünde yitirdiği heyecanları, tatlılıkları ve sevinçleri bir kez daha keşfeder. Elif yedi aylık dünyaya gelir. Gelişimini tamamlaması için kuvöze yatırılır. Sağlığına kavuştuğunda taburcu edilir. Fakat yakınlarının ziyarete gelmeleri için dokuz ayın geçmesi beklenir.

Elif’in kıpırtısız şekilde uyuması Sait’in tedirgin olmasına neden olur. Bu nedenle sıklıkla nefes alışlarını kontrol eder. “Bu durum Sait’i biraz huzursuz ediyor, durup dururken kendini Elif’in yanı başında

buluyor, uzun uzun izliyor bebeği, nefeslerini kontrol ediyor” (Eksen, 2024, s. 79). Sait’in endişesi her geçen gün büyür. Tüm zamanını kızının yanında geçirmek ister. Bir sis perdesinin ardına gizlediği korkuları Ömür’le paylaşmaz.

3. Çekirdek aile - geniş aile ilişkisi

Roman, Sait, Ömür ve Yusuf üzerinden gelişirken, arka planda büyük ailenin her şeyden haberdar olduğu anlaşılır. Anlatıcı, geçmişte yaşanan bazı olayları vaka zamanındaki diyalogların arasına serpiştirir. Büyük aile denilen, Sait’in kardeşleri ya da Ömür’ün anne, baba ve kardeşi anlatıya girdiğinde aralarında kısıtlı bir iletişim olsa da birbirlerinden haberdar oldukları anlaşılır. “Herkes geliyor ziyarete, Sait’in ağabeyleri hariç: Ercan topu topu iki kez telefon etti, bir kez de eşi Aynur arayıp Ömür’le konuştu. Muzaffer desen başka bir âlemde, doğumundan sonra bir kez Taşkent’ten aradı o kadar” (Eksen, 2024, s. 25).

Sait’in ağabeylerinin bebeğe ilgisiz davranmaları Ömür’ün eleştirilerine neden olur. Fakat eleştirileri tüm zamanları kapsayacak derinliğe sahip değildir; Sait’in ağabeylerine, kendi ailesine davrandığı düzeyde gönül koyar. Buna bağışlanabilir bir dargınlık da denebilir. Sait’in ağabeyi Muzaffer, Taşkent’ten döndüğünde Çanakkale’ye onu ziyarete giderler. Aralarındaki sohbet, konuşma, gülüşme, bazı olaylara ortak yaklaşımlar ve içtenlikler aile bağlarının her defasında normale dönmesini sağlar.

Ömür ve Sait çiftinin geniş aile ile ilişkilerinin bir başka yönü taziye ziyaretleridir. Kendi hayatlarının sıradanlığını yaşarken, üzüntülerine koşmuş, mutluluklarına ortak olmuş insanları göz ardı etmezler. O insanların yaşları olduğunda iadeziyarete bulunurlar. Tanıdık birileri öldüğünde, ilk fırsatta soluğu taziye evinde alırlar. “Ömür memlekete gitmiş, eniştesinin cenazesi var” (Eksen, 2024, s. 30).

Romanda sohbetlere yön verenin daha ziyade Ömür olduğu anlaşılır. Anlatıcı, geniş aile ile ilgili bilgileri de onun bakış açısıyla verir. Uzaklarda yaşanan bazı olaylar gündelik konuşmaların içine sıkıştırılır. “Alışveriş planları, oğlana üst baş. Sait’e ceket. Ömür’ün babası doktora gitmiş, şekeri kötü çıkmış. Bir saat sonra yatıyorlar” (Eksen, 2024, s. 60).

Yusuf, ağlamaklı ve huzursuz zamanlarını geride bırakarak iki yaşına gelir. Sait, onu yanına alarak, Ercan ağabeyi ve üvey ablasını ziyaret etmeye karar verir. Baba ve oğul bir cumartesi otobüsüyle Manisa’dan, Çanakkale’ye hareket ederler. Sait, bakımevinde kalan üvey ablası Neşe ile Yusuf’un tanışmasını sağlar. Sait’in amacı ruhsal problemleri olan Neşe’yi iyileştirmektir. Yusuf’u, Neşe’nin kucığına vermek ister. Böylece, Yusuf’un bedeninden yayılacak enerjinin Neşe’yi sağlığına kavuşturacağına inanır. Fakat Yusuf, babasının kucığından bir türlü inmek istemez. Sait’in zorlamasına karşın ağlamaya başlar; giderek huzursuzlaşınca bakımevinden ayrılmak zorunda kalırlar. Manisa’ya dönerler. Öte yandan Neşe’nin sağlık durumunda iyi yönde bir ilerleme yaşanmaz.

Ömür ve Sait çifti bir süre sonra Manisa’dan Çanakkale’ye taşınırlar. Şehir değiştirmeleri onlara iyi gelir. Manisa’da ruhlarına sinen kasvetli hava burada dağılır. Sait, Ercan ağabeyiyle yakınlaşırken, Ömür de eltisi Aynur ile sıcak bir ilişki kurar. “Ercan abilere yakın olmak güzel, Ömür Aynur’la arkadaşlık ediyor” (Eksen, 2024, s. 91). Elif’in ölüm yıl dönümü olan 19 Ağustos’ta mezarını ziyarete giderler. Anlatıcı, eserde buraya kadar Elif’in öldüğü bilgisini kendisine saklar. Böylece geçmişte yaşanmış bir olay, zamanı geldiğinde okura sunulur.

Geniş ailenin ikinci kaybı bakımevindeki büyük abla olur. Sait ve Ömür haberi aldıklarında çok etkilenirler. Hüzün evin her odasına yayılır. Üzüntü anında baba oğul arasında sitem içeren bir tartışma yaşanır. Sait, kendisine baş sağlığı dileyen Yusuf’u samimi bulmaz. Annesinin yönlendirmesi ile böyle bir davranışta bulunduğunu düşünür. “Canım sıkkın zaten, iki gündür yüzüme bile bakmıyorsun, uzatma şimdi. Konuşma bitsin diye susup bekliyor ama Yusuf devam ediyor: Ne biçim bağırdın dün gece, İbo’ya da ayar verdin saçma sapan, ayı dedin bize de. Tamam, diyor Sait, kapat konuyu” (Eksen, 2024, s. 110).

Aralarındaki tartışmalar bir yerde durur. Baba oğul büyük ablanın cenaze işlemleri için hastaneye giderler. Ercan, Aynur ve birkaç akrabayla birlikte ölünün yıkanmasını beklerler. Kefenleme işlemi bittikten sonra büyük ablanın naaşı camiye taşırlar. Yusuf, babasının yanında ilk cenaze namazını kılar.

“Camide Yusuf hayatının ilk cenaze namazını kılıyor, sonrasında da tabuta omuz veriyor” (Eksen, 2024, s. 110). Ablanın ölümü yakınlaşmalarına neden olur.

4. Çekirdek aile-inanç ilişkisi

Ömür ve Sait’in en büyük korkusu dünya denen tekinsiz yerde Yusuf’un kötü durumlarla karşılaşmasıdır. Bunun önüne geçmek için inanca sığınır. Çocuklarının sağlığı ve bahtının iyi olması için aile büyüklerinden dua etmelerini isterler. Bunun üzerine duruma uygun bazı ayetler okunur. “Ben onun için her gün dua ederim, dedi, sen de et, ihmal etme. Ediyorum teyzeciğim, dedim. Abdestini alacaksın, çocuğu yatırmadan evvel karşısına oturup Ayet-el Kürsi okuyacaksın. Tamam, dedim” (Eksen, 2024, s. 48).

Üç kişilik yalnızlıklarında mutluluğun tılsımı vardır. Sait, evden uzaklaştıkça o büyü bozulur, mutsuzluk çoğalır; eve dönmenin özlemini yaşar. Bunlardan birinde şubat tatilini fırsat bilerek Çanakkale’ye, Ercan ağabeyini ziyaret etmek için yola çıkar. Ömür’e ve Yusuf’a olan bağımlılığı, onlara bir şey olacağı ihtimali, vicdanını rahatsız eder. “Niye evden bu kadar uzaklaştım ki? Ya hemen gitmem gerekirse, ya önemli bir şey olursa” (Eksen, 2024, s. 49).

Bazen, ailece başka şehirlere gidildiği olur. Bu tür durumlarda ise özlem, hasret ya da pişmanlık yaşanmaz. Evden uzaklara çoğu kez Yusuf’un sağlığı, huzuru ve mutluluğunu sağlamak için giderler. Uzak yerlerden biri de İzmir’dir. Ömür’ün teyzesi orada oturmaktadır. Esmâ Teyze’nin, Yusuf’u görüp ondaki gizil güçler hakkında yorumda bulunmasını isterler. Teyze dini bütün bir insandır. Yusuf’u karşısına aldığı anda “okumakla, üflemeyle,” (Eksen, 2024, s. 53) yetinir. Sait ve Ömür çocuklarının olağanüstü yeteneklere sahip olduğunu düşünürler. Bu nedenle Esmâ teyzeden elleri boş döndüklerinde hüsrana uğrarlar.

Gidilen yerlerde, başvuru alan kişilerde, Yusuf’un yeteneklerine dair bir şeyler söylenmedikçe Ömür’ün ısrarı sürer. Bu defa yörede meşhur olan bir hocaya gider. Hoca bir muska hazırlar. “Hoca Yusuf’a muska hazırlamış, üzerinde kem göz vardır, demiş. Bu muska nazarı bozar” (Eksen, 2024, s. 56). Ömür’ün hocaya yüklü para vermesi Sait’i çileden çıkarır. Böylece ilk büyük kavgayı çocuklarının yeteneklerini ortaya çıkarmak için harcadıkları emek ve paradan dolayı yaparlar. Fakat her zamanki gibi dargınlıkları uzun sürmez. Sait pişman olur. “Karısına nasıl da bağırdı öyle, kafasız dedi üstelik. Şimdide uyuyor masumca, belki de dünyanın en masum, en mübarek insanı o, ölüme doğru gidip geldi, yaşamak nedir en iyi o bilir” (Eksen, 2024, s. 57). Uyumaya çalışan Ömür’ün yanına uzanır. Eşinden özür diler. Hayatları, ortak sorumlulukların etrafında kaldığı yerden devam eder.

Sait, çocuğunun olağanüstü güçlere sahip olduğunu düşünürken, Ömür’ün ise annelik duyguları hassaslaşır. Etrafında yaşanan en küçük olumsuz olaya duyarlı hâle gelir. “Bir çocuğun çığılığı, bir arkadaşın hastalığı, uzak bir akrabanın ölümü ya da şu küçük kaza, hepsi ruhunu ayağa kaldırıyor, içinde bir şeyler sürekli sağa sola savruluyor” (Eksen, 2024, s. 69).

Tanık oldukları, haber aldıkları ya da sonradan duydukları trajik olaylar duygularını giderek hassas hâle getirir. Her çığılık, her acı, Yusuf’un başına bir şeylerin geleceği endişesine dönüşür. Bu defa çocuktaki enerjinin ortaya çıkması için değil, yaşamın kötülüklerine karşı onu korumak için hocalara gidilir. Ömür’ün son gittiği yerlerden biri de Manisa’da bir hocadır. Yusuf’u kötülüklerden korumak için bir muska yazılır. “Muska, bazı hastalıkları tedavi etmek, kötülüklerden ve nazardan korunmak düşüncesiyle, genellikle üçgen şeklinde katlanarak boyna asılan ya da herhangi bir şekilde taşınan kâğıttır” (Varlı, 2008, s. 299).

5. Anne-baba rolleri

Ömür, Yusuf’a annelik duygusuyla yaklaşır. Çocuğuna karşı davranışlarda merhametle yaklaşır. Eksiklerine, hatalarına, yaramazlıklarına rağmen onu savunur. Sait’in, ise Yusuf’la ilişkisi değişkendir. Özünde sevgi yatsa da bazı durumlarda babalığın otoriter yönünü gösterir. Yusuf’un tavsiyelerine uymadığını gördüğünde sevgisi ve öfkesi kısa süreliğine de olsa yer değiştirir. “Yusuf konuşmak istemiyor, gitmek istiyorum, diye itiyor babasını, sopayı ver. İyi be, git o zaman, git al, ne bok yiyeceksen ye! Çocuğu

sopaya doğru itince Yusuf kendini bırakıp yere kapaklanıyor” (Eksen, 2024, s. 70). Sait ile Yusuf’un arasındaki ilişkinin değişimi, zamanın getirdiği koşullarla da bağlantılıdır.

Romanda zaman atlamasına gidilir. Lise eğitimi gören Yusuf hayvan dostu bir ergen olur. Bakkalın oğlunun zehirlediği köpeklerin can çekişlerine tanık olduğunda sinirlerine hâkim olmaz. İbo denen arkadaşıyla birlikte bakkala saldıracakları esnada Sait araya girer. Oğlunu yatıştırır. “Annen konuştu belediyeye, tanıdık birini bulup şikâyet etti” (Eksen, 2024, s. 87). Sait, Yusuf’a bazen sert davranırsa da çoğu kez korumak ister. Sait ve Yusuf, baba oğul olmanın yanında arkadaş ilişkisi de yaşarlar. Sait, zamanının çoğunu dışarıda oğluyla geçirir. Böylece Yusuf’un arkadaşlarını da yakından tanıma imkânı bulur.

Fakat Yusuf’un pek arkadaşı bulunmaz. En fazla zaman geçirdiği kişi İbo’dur. Bazen İbo’nun evlerinde yatıya kaldığı gibi bazen de İbo onlara yatıya gelir. Arkadaşlıkları, Sait ve Ömür’ün gözleri önünde yaşanır. İbo’nun eve geldiği günler genelde Yusuf’un odasına geçerler. Bilgisayar oyunları oynarlar. Ömür, onlara yemek servisi yapar. “Ömür çocuklara limonata yapıyor, öğle yemeğinde de hamburger yiyorlar” (Eksen, 2024, s. 107).

6. Baba-oğul arasında büyüyen kuşak çatışması

Üvey abla Neşe’nin ölümü kasvetli bir ruh hâli oluşturur. Ölümün etrafa yaydığı çaresizlik havasını dağıtmak için daha fazla kenetlenirler. Cenaze merasiminden sonra ormanlık yolda yürüyüşe çıkarlar. Yusuf giderek onlardan uzaklaşır. Çok geçmeden gözden kaybolur. Yusuf’un uzun bir süre ortaya çıkmayışi tedirginlik yaratır. Ömür ve Sait ormanın içine dalarak Yusuf’u ararlar. Onu bulduklarında Sait’in endişesi öfkeye dönüşür. Fakat Yusuf üzerine doğru yürüyen babasına mukavemet gösterir; babasının davranışlarına saygı duymasını ister. Sait, Yusuf’un, “babaya duyulan bu gereksinimden kurtulmak” (Parla, 1993, s. 15) istediğini anladığında içini bir sızı kaplar.

Ölümünden Uzak Bir Yer romanı ilerledikçe zamansal olarak büyük atlamalar yapmaya devam eder. Ömür yakalandığı amansız hastalıktan dolayı yaşamını yitirir. Yusuf cezaevine girer. Sait’in kalbi, Yusuf’un cezaevine düşmesine dayanamaz. Kriz geçirir. Fakat evlat sevgisi yakasını bırakmaz. Hasta yatağında dahi Yusuf’u düşünür. Bir yandan evlat acısı yaşarken, öte yandan mahpus damına düştüğü için onu affetmez. Bu çelişkili durumdan çıkmasına Muzaffer ağabeyi yardımcı olur. “Hala içinden diyorsun ki benim oğlum nasıl böyle bir iş yapar? Bunu düşünmeyeceksin artık, insandır, yapar, evladın o senin” (Eksen, 2024, s. 117). Muzaffer ağabeyi öğütlerini mantıklı bulduğunda öfkesi diner. Gururunu bir kenara bırakır. Hastaneden taburcu olunca oğlunu ziyarete gider. Onunla barışır. O andan sonra görüşme günlerinde Çanakkale’den yola çıkarak İstanbul’a Yusuf’u görmeye gider. Affeden o olmasına rağmen çekingen davranır. Hayat Sait’e, otuz iki yaşına gelen bir evladın baba nasihatlerini pek dinlemeyeceğini öğretir. Bu durum aralarındaki kuşak çatışması ile açıklanabilir. “Kuşaklararası çatışmalar; iki veya daha fazla kuşak arasında duygu, çıkar ve amaç ayrılıklarından dolayı görülen anlaşmazlıklar, karşıtlıklar ve uzlaşmazlıklar şeklinde ortaya çıkmaktadır” (Erden Ayhün, 2018, s. 215).

Yusuf’un insanî bir durumdan ötürü cezaevine girdiğini öğrendiğinde içi bir nebze olsun rahatlar. Oğlunun cezaevine girme nedeninin Nadira Azayeva olduğunu öğrenir. Yusuf, eczacılık fakültesini bitirdikten sonra Nadira Azayeva adında bir Azeri ile tanışır. Kadın, Yusuf’a içinde sönmüş bir enerji olduğunu söyler. Şayet kendisi ile çalışırsa o enerjiyi tekrar diriltebileceğini iddia eder. Yusuf öneriyi kabul eder. Nadira Azayeva’nın asistanı olur. İki yıl birlikte çalışırlar. Alternatif tıp yöntemleri ile insanları iyileştirirler. Fakat günün birinde şikâyet edilirler. Nadira Azayeva, yurt dışına kaçır. Kabak Yusuf’un başına patlar. “Her şey üstüme kaldı, hepsi... Sanırsın ki orayı ben kurdum ettim, dedim ben sadece yardımcısıyım, ama işte alımlarda falan imzan var, defterlerde el yazım, ilaç benim ilacım, savcı gırtlığıma yapıştı” (Eksen, 2024, s. 122).

Sait’in duyguları yine de gidip gelir. Yaşananları dinlediğinde acıma duygusuna kapılır. Kısa süre sonra Yusuf’un kendi eliyle kendini bu duruma düşürmesi duygularının bir kez daha yer değiştirmesine neden olur. Sait, öfke, üzüntü karışımı bir düşünceye doğru sürüklenir. Son kertede sevgisi baskın gelir.

Böylece Yusuf'u ziyaret etmeye devam eder.

Cezaevi ziyaretleri baba oğul arasındaki ilişkilerin giderek iyileşmesini sağlar. Yusuf, bir sonraki görüş gününden önce telefon hakkını kullanarak babasını arar. Görüşe gelmemesini ister. Bunun yerine ona bir mektup yazar. Mektupta annesinin, ölmeden önce onunla konuştuğunu ve hastaları iyileştirecek bir enerjiye sahip olduğunu söylediğini yazar. Bu nedenle hastalara şifa olmak için bu yollara girdiğini anlatır. “Hem sonra o kadar acılı hasta var, işte ne bileyim gencecik insanlar, çocuklar, hepsi acı çekiyor, ölüyor, neden gidip denemiyordum” (Eksen, 2024, s. 128). Yusuf, mektubunun devamında, bundan sonra da ömrünün yettiği kadar olağanüstü güçlerinin peşinden gideceğini yazar.

Sait, mektubu okuduktan sonraki ilk görüş gününde oğlunu ziyarete gider. Tartışmalar orada da devam eder. Yusuf'un yerinde duracağı yoktur. Açık cezaevine geçtiğinde firar edeceğini ve yüreğinin götürdüğü yere gideceğini söyler. “Açığa naklim bugün yarın yapılır, sonra kimse buralarda tutamaz beni. İki yıl daha böyle dayanmam, içimde her şey hazırken buralarda çürüyemem. Tamam, diyor sonunda Sait, bir şey demeyeceğim, ne istiyorsan onu yap” (Eksen, 2024, s. 137).

Sait, ziyaret dönüşü Çanakkale'ye döner. Yusuf'u bir daha görememe düşüncesi sarsılmasına neden olur. Üstüne başına dikkat etmediği için soğuk algınlığına kapılır. Sonraki iki günü yatakta geçirir. Ölümüne yaklaştığı duygusuna kapıldığında bu durumu yadırgamaz. Aksine içini bir dinginlik kaplar. Bir adım öteye geçip cenaze namazının hayalini kurar. Yusuf'un cenaze namazını kılması için gelmiş olmasını arzular. “Belki son bir çabayla kalkar, izin alıp cenazeye gelir, tabutun başında bir Fatiha- evet, bir cenaze olacak ve Yusuf da cemaatte yerini alacak, olması gerektiği gibi, Muzaffer abisi, bir iki öğretmen emeklisi arkadaş-keşke Ercan abim de hayatta olsaydı” (Eksen, 2024, s. 139). Sait'in iç konuşmalarından, Ercan ağabeyinin de öldüğü anlaşılır. Anlatıcı olmuş, bitmiş, acısı tüketilmiş, üzerinde konuşulurken ayrıntıya dönüşmüş ölüm haberlerini bir kez daha laf arasına sıkıştırır.

Sait'in rahatsızlığı giderek ağırlaşır. Hastaneye yatırılır. Zatürre teşhisi konur. Durumu kötüleşince yoğun bakıma alınır. Solunum cihazına bağlanır. Bir süre sonra vücut kendini toplarlar. Tekrar servise çıkarılır. O esnada Muzaffer ağabeyi gelir. Yoğun bakımda iken cezaevi idaresinden izin alan Yusuf'un onu görmeye geldiğini söyler.

Yusuf, hafta sonu Sait'le vedalaşmak için hastaneye gelir. Cezaevinden firar ederek, yurt dışına çıkma planları yapar. “Cebinden bir pasaport çıkarıyor, ilk sayfasını açıp uzaktan gösteriyor. Yarın Ayvalık'tan bir tekneye bineceğim, motoru da alıyorlar, çok para ödedim ama değer” (Eksen, 2024, s. 143). Yusuf babasıyla vedalaşarak hastaneden ayrılır. Yasa dışı yollarla yurtdışına çıkmaya çalışırken Sait'e bir gün oğluna kavuşmak ümidi kalır. Yusuf, babasıyla kuşak çatışması yaşasa da çevresine faydalı olmak isteyen bir insandır. Bu nedenle onun tavrı toplumla çatışan birey algısı üzerinden okunmaz. İnsanları hastalıklardan kurtarmak ister. Dünyaya iyilik sunmak için kariyerini elinin tersi ile iter.

Sonuç

Ölümden Uzak Bir Yer romanı aile sorumluluklarının etrafında gelişir. Yazar, çekirdek aileyi ve onu kuşatan büyük ailenin gündelik yaşamını, sıradanlığını ve ilişkilerini roman sanatının imkânlarını kullanarak estetize eder. Bilinç akışı, dış diyalog, geriye dönüş ve iç çözümleme tekniklerinin hâkim olduğu anlatı, kapalı mekânlarda geçer. Romanda evde yaşamak ve aile olmak arasında rasyonel bir ilişki kurulur. Bu ilişki geleneksel üretim tarzlarını içinde barındırır. Doğum ve inanç ritüelleri gündelik yaşam pratiklerinin içinde sunulur. Romandaki çekirdek aile ölümün ve kötülüğün dışında yaşamak için herkesten uzakta kalmayı tercih eder. Fakat her şeye rağmen ölüm eserin başından sonuna kadar kendini anımsatır. Roman unutulmuş pratiğini sergilemeye çalışırken öte yandan kaygılar, beklentiler ve umudun gölgesinde ilerler. Yazar yaşanan ölüm haberlerini geleceğe saklayarak etkisi azalmış, acısı tükenmiş bir şekilde verir. Böylece vaka zamanı içinde yaşanması beklenen olaylar, zaman atlamalarından dolayı geriye dönüş tekniği ile aktarılır. Roman şahıslarının toplumsal rolleri ataerkil yapıya uyar. Dolayısıyla romandaki aile ilişkileri toplumun kabulleri doğrultusunda şekillenir. Çekirdek ailede karı-koca ilişkileri, çekirdek aile-geniş aile ilişkileri, çekirdek aile-çocuk ilişkisi, çekirdek aile-inanç ilişkisi ve çekirdek aile-dış çevre ilişkisi estetize

edilerek yansıtılır. Yazarın bir başka başarısı da kuşak çatışmasını anlaşılır bir düzeyde sunmasıdır. *Ölümden Uzak Bir Yer* romanının sınırları aile içi ilişkiler olarak çizilebilir. Romanda birbirine sığan çiftlerin arasındaki ilişkinin anlamlı ve değerli bir bağ oluşturduğu gösterilir. Çekirdek ailenin paylaşım düzeyinin yüksek olması evliliğin doyum düzeyini de artırır. Yazar, zamanın getirdiği tüm olumsuzluklara rağmen olumlu bir tablo çizmeye çalışır. Dolayısı ile ele aldığı konuyu, geleneksel ailenin yaşam biçimine karşıt bir şekilde oluşturmaz. Tam tersi bir şekilde geleneksel olanla iç içe yaşayan ailenin yanında konumlanır.

Kaynakça

- Acar, B. B. (2023). Şükûfe Nihal'in romanlarında evliliğe bakış. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı (1), 1-13.
- Aydın, İ. (2024). Evlilik ve evlilik öncesi dönemler. R. Dursun ve Y. K. Haspolat (Ed.), *Mutlu bir evliliğin sırları* içinde (ss. 11-21). Orient Yayınları.
- Çalık, K. Y. ve Aktaş, S. (2011). Gebelikte depresyon: Sıklık, risk faktörleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 142-162.
- Çankaya, E. (2013). Türk köyü köy edebiyatında nasıl yansıdı? Köy enstitülü yazarlarda tematik eğilimler. *Turkish Studies*. 8(7). 49-64.
- Çetin, N. (2003). *Roman çözümleme yöntemi*. Öncü Basımevi.
- Daşcıoğlu, Y. ve Koç, O. (2009). Batı tarzı Türk hikâyesinin doğuşu ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e ana temalar. *Turkish Studies*. 4(1). 799-900
- Eksen, K. (2024). *Ölümden uzak bir yer*. Yapı Kredi Yayınları.
- Erden Ayhün, S. (2018). Örgütsel süreçlerdeki kuşaklararası çatışmalarda kültürel değişimlerin rolü. *Business & Management Studies*, 6(1), 209-236.
- Gedik, S. (2019). Anadolu masallarında çocuksuzluk ve yılan. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 35-42.
- Göklap, Z. (1965). *Ziya Gökalp külliyyatı-u limni ve malta mektupları*. F.A. Tansel, (Ed.). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karaca, N. (2021). Türk edebiyatında özne olarak kadınların kısa tarihi. *ÇÜTAM Kültür Evi Konuşmaları Dergisi*. 4(1), 66-78.
- Karaca, Ş. (2013). Modernleşme dönemi Türk romanında evden kaçan ve eve sığınan kadınlar. *Turkish Studies*. 8(1), 1817-1827.
- Koçer, S. (2024). Günümüzde isim koyma trendleri üzerine bir inceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 19(2), 436-459.
- Kolcu, A. İ. (2009). *Cumhuriyet devri edebiyatı 2 (Hikâye ve roman)* (2. bs.). Salkım Söğüt Yayınevi.
- Korkmaz, R. (1997). *Sabahattin Ali: İnsan ve eser*. Yapı Kredi Yayınları.
- Lefebvre, H. (2013). *Modern dünyada gündelik hayat* (I. Gürbüz, Çev.). Metis Yayınları, (2016).
- Krich, A. (Ed.). (2005). İçgüdüden duyguya: *Aşkın anatomisi* (M. Harmancı, Çev.). Say Yayınları.
- Mengi, N. (2012). Selim İleri romancılığı ve Türk romancılığındaki yeri. *folklor/edebiyat*. 18(71), 127-141.
- Moran, B. (2003). *Türk romanına eleştirel bakış 1*. İletişim Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1975). *Toplumbilim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Parla, J. (1993). *Babalar ve oğullar: Tanzimat romanının epistemolojik temelleri*. İletişim Yayınları.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Şen, S. (2010). Türklerde ad verme törenleri, adların önemi, ad verme ile ilgili gelenek ve inançlar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (6), 153-159.
- Stevick, P. (1988). *Roman teorisi* (S. Kantarcıoğlu, Çev.). Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Tekin Çatal, M. ve Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186.
- Uğurlu, Y. S. (2020). Yazarlar ve edebî dönemler bağlamında cumhuriyet öncesi Türk hikâyelerindeki aile

ile ilgili konulara genel bir bakış. *Söylem Filoloji Dergi*, 5(1), 212-225.

Varlı, M. (2008). *Bidat, hurâfe ve bâtil inançlar*. Ensar Neşriyat.

Zastrow, C. ve Ashman, K. K. (2014). *İnsan davranışı ve sosyal çevre*. (A. Aydın, Ç. Karaca, F. Çoban, M. A. Foça, S. E. Türközü, Çev.), Nika Yayınevi. (1987).